

TRUDNOŚCI DYDAKTYCZNE U UCZNIÓW I ICH FAZY

Opracowała Bożena Ochota

Trudności dydaktyczne to pewien rodzaj zaburzeń w opanowaniu przez ucznia określonej wiedzy. Mogą pojawić się na różnym poziomie edukacji szkolnej.

Termin „trudności dydaktyczne” przez wielu pedagogów bywa używany zamiennie z określeniami: „trudności w nauce”, „niepowodzenia szkolne”.

Zdaniem H. Spionek trudności w nauce to:

- 1) sytuacje, kiedy uczeń pomimo starań nie potrafi w odpowiednim czasie przyswoić sobie wiedzy i umiejętności przewidzianych w programie nauczania
- 2) sytuacje, kiedy uczeń wprawdzie wykazuje postępy w nauce i otrzymuje oceny zadowolające, ale czyni to kosztem niewspółmiernie dużego własnego wkładu pracy czy też wysiłków i starań rodziców, dodatkowej ich pomocy, korepetycji.

Cz. Kupisiewicz mówiąc o niepowodzeniach dydaktycznych ma na myśli rozbieżności między wiadomościami, umiejętnościami i nawykami faktycznie opanowanymi przez uczniów a materiałem, jaki powinni opanować według założeń programowych poszczególnych przedmiotów.

W. Okoń przez niepowodzenia szkolne określa proces pojawiania się i utrwalania rozbieżności między celami edukacji a osiągnięciami uczniów oraz ich negatywnego stosunku wobec wymagań szkoły.

Według B. Sawy niepowodzenia szkolne to przejaw rozbieżności między wymaganiami szkoły a wynikami nauczania uzyskiwanymi przez poszczególnych uczniów.

Z kolei T. Kukołowicz do niepowodzeń szkolnych zalicza występowanie u ucznia w sposób powtarzający się ocen niedostatecznych z jednego, kilku lub wszystkich przedmiotów, co w końcu powoduje niepromowanie do następnej klasy. W ocenie ucznia niepowodzeniem może być także uzyskanie słabszych stopni w stosunku do oczekiwań.

Objawy trudności w nauce mają niekiedy charakter ogólny, gdy trudności dotyczą wszystkich programowych działań ucznia w szkole, bądź wybiórczy, gdy wiążą się tylko z pewnymi dziedzinami.

Najłatwiej dostrzeganym zewnętrznym objawem trudności jest nienadążanie ucznia za klasą. Można w nim wyróżnić trzy kategorie zachowań świadczących o różnych przyczynach trudności i odmiennych poziomach funkcjonowania ucznia.

Najniższemu poziomowi funkcjonowania odpowiada niezrozumienie poleceń. Zawarte w nich informacje nie zostają odebrane, w związku z czym uczeń nie może wykonać działań, do których jest prowokowany.

Wyższemu poziomowi funkcjonowania, chociaż także prowadzącemu do porażki, odpowiada zachowanie, dla którego charakterystyczna jest nieumiejętność wykonania zadania w sytuacji, gdy polecenie zostało zrozumiane. Decyduje o tym brak niezbędnych wiadomości lub umiejętności, toteż zadanie przekracza możliwości ucznia.

Bywa również tak, że uczeń w pełni rozumie polecenie i zadanie potrafi wykonać, mając opanowane niezbędne wiadomości i umiejętności, jednakże tempo jego pracy jest wolniejsze od przeciętnego tempa rówieśników, w związku z czym nie nadąża za nimi. Ten poziom funkcjonowania uznawany jest za najwyższy, aczkolwiek i on prowadzi do niepowodzenia w uczeniu się.

Zdarza się także, że uczeń odbiera prawidłowo informacje oraz posiada niezbędne wiadomości i umiejętności, a tempo jego działań jest przeciętne, ale nie chce wykonywać poleceń. Niezadowolające postępy w uczeniu się wiążą się wówczas z trudnościami wychowawczymi.

Fakt nasilania się procesu niepowodzenia, czyli występowania w nim pewnych faz, od dawna nie ulegał żadnej wątpliwości dla badaczy tego problemu. Niektórzy wyróżniają od dwóch do siedmiu faz narastania trudności w nauce.

W ujęciu J. Konopnickiego w początkowej fazie niepowodzeń szkolnych pojawiają się pierwsze, niedostrzegalne jeszcze przez nikogo braki w wiadomościach a ich konsekwencją są pierwsze symptomy niezadowolnienia ze szkoły, brak chęci do nauki. Są one wynikiem tego, że dziecko nie rozumie czegoś na lekcji, nie może nadążyć za jej tokiem i pierwszy raz w życiu stwierdza, że inni są lepsi. Badania naukowe dowodzą, że chęć dziecka do nauki jest proporcjonalna do sukcesów w niej, a te z kolei są proporcjonalne do rozumienia przez dziecko materiału nauczania.

Druga faza niepowodzenia w nauce to już zaawansowane braki w wiadomościach, chociaż dziecko wciąż jeszcze może uchodzić za dobrego ucznia, zwłaszcza gdy jest grzeczne. Braków na tym etapie rozwoju niepowodzenia jest już tak dużo, że nawet przy najlepszej woli dziecko nie może korzystać w normalny sposób z nauki szkolnej. Ucieka się więc do różnych sposobów oszustwa, z których najbardziej widocznym jest odpisywanie zadań domowych i szkolnych podczas lekcji.

Trzecia faza charakteryzuje się sporadycznym występowaniem ocen niedostatecznych. Na tym etapie występowania niepowodzenia wszyscy dostrzegają, że z danym uczniem „nie jest najlepiej”. Tu najczęściej zaczynają się pierwsze oficjalne próby walki z niepowodzeniem szkolnym. Ponieważ próby te nie zawsze zresztą występują, albo też ich forma nie jest właściwa, niepowodzenie pogłębia się i pojawiają się pewne symptomy psychologiczne, tym razem już bardziej zaawansowane, które najczęściej mają charakter neurotyczny. Dziecko może ujawniać na zewnątrz swoje konflikty wewnętrzne pewnymi formami otwartej walki.

Jest to najczęściej bunt przeciw autorytetowi, bójki, wrzaski i inne łagodniejsze formy agresywności. W wyniku ustawicznych braków powodzenia w nauce dziecko może także wycofać się z aktywnego udziału w życiu klasy i „ zamknąć się w sobie”. Wyraża się to całkowitą niechęcią do szkoły graniczącą z nienawiścią(co prowadzi do wagarowania) oraz różnymi formami negacji w pracy szkolnej. Na wszystkie sugestie i propozycje dziecko takie ma gotową odpowiedź: „Nie mogę” , „ Nie potrafię” , „ Nie dam rady”.

Czwarta ,ostatnia faza niepowodzenia, to drugoroczność a więc oficjalne stwierdzenie niepowodzenia ucznia w nauce. Skutkuje to koniecznością powtórzenia klasy.

Bibliografia

Balińska M. : Moje dziecko –dobry uczeń. Warszawa 2004

Kozłowska A. : Jak pomóc własnemu dziecku? Warszawa 1990

Kupisiewicz Cz. : Niepowodzenia dydaktyczne. Warszawa 1972